

MANUÁL K ZAJIŠTĚNÍ INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Praktické návody k usnadnění
inkluze na základních školách

Manuál k zajištění inkluzivního vzdělávání na základní škole

Bc. Lenka Polášková
Mgr. Jana Mrázková

Listopad 2019

***Naše znalosti
pro Váš úspěch***

Nakladatelství FORUM s.r.o.
Střelničná 1861/8a
182 00 Praha 8
Tel.: 251 115 576
office@forum-media.cz
www.forum-media.cz

Autorka koncepce publikace

Bc. Lenka Polášková (kap. I., IV., V. a VI.)

Spoluautorka

Mgr. Jana Mrázková (kap. II. a III.)

Odpovědná redaktorka

PhDr. Klára Platilová, Ph.D.

Jazyková korektura

Vendula Pazderová
Jana Vašinová

Obálka

Renáta Brtnická

Sazba

Daniella Sladká, ARG1, spol. s r.o.

Tisk

Rudí, a.s.

Vydalo Nakladatelství FORUM s.r.o.

Střelničná 1861/8a, 182 00 Praha 8

2. revidované vydání v listopadu 2019 (1. vydání v listopadu 2017)

© Nakladatelství FORUM s.r.o., Praha 2019

ISBN 978-80-87983-08-9

OBSAH

I. KAPITOLA SYSTÉMOVÁ PODPORA V PRAXI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	1
Společné vzdělávání optikou České školní inspekce	2
Základní přehled změn v problematice SVP u dětí školního věku	7
II. KAPITOLA SPOLEČNÉ VZDĚLÁVÁNÍ V PRAXI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	11
Společné vzdělávání u nás – aktuální situace	12
Vymezení žáka s SVP a problematika podpůrných opatření	15
<i>Příloha č. 1: Plán pedagogické podpory: žákyně ve 2. třídě, obtíže především v matematice, dále dílčí obtíže v osvojování čtení a psaní</i>	
<i>Příloha č. 2: Plán pedagogické podpory: žák v 8. třídě, výukové problémy následkem delší nepřítomnosti, menší zájem o školní práci, nenošení pomůcek a domácích úkolů</i>	
<i>Příloha č. 3: Plán pedagogické podpory: žákyně ve 2. třídě, OMJ, riziko dys, nenošení pomůcek</i>	
III. KAPITOLA INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN JAKO PODPŮRNÉ OPATŘENÍ	23
Individuální vzdělávací plán	24
Proces vypracování IVP	28
Obtíže a rizika při naplňování IVP	34
Struktura IVP	37
<i>Příloha č. 4: Individuální vzdělávací plán – žák 1. třídy s dysfázií, ADD, a grafomotorickými obtížemi</i>	
<i>Příloha č. 5: Individuální vzdělávací plán – žák 9. třídy s dvojitou výjimečností (PAS a mimořádné nadání)</i>	
<i>Příloha č. 6: Individuální vzdělávací plán – žák 3. třídy s vývojovou dyskalkulií</i>	
<i>Příloha č. 7: Individuální vzdělávací plán – žák 3. třídy s vývojovou dyslexií těžšího stupně</i>	
IV. KAPITOLA ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE A PROBLEMATIKA ŽÁKA SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	47
Základní vymezení České školní inspekce	48
Česká školní inspekce a oblast speciálních vzdělávacích potřeb	52

Příloha č. 8 📄: *Plán hlavních úkolů České školní inspekce na šk. r. 2019/2020*

Příloha č. 9 📄: *Rovný přístup ke vzdělávání v České republice: situace a doporučení*

Bonus č. 1 📄: *Hospitační záznam ZV ČŠI 2017/2018*

Bonus č. 2 📄: *Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání
šk.r.2019/2020*

V. KAPITOLA KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE RODINY A ŠKOLY	57
Metodika postupu při přijímání žáka s SVP – audit dovedností žáka	58
Role školního asistenta v inkluzivním procesu	61
Specifika komunikace s rodiči žáka s SVP	63
Řešení otázky tzv. revize	64
Problematika medikace na základní škole	66
Příloha č. 10 📄: <i>Typologie problémových rodičů</i>	
Příloha č. 11 📄: <i>Profesní kompetence pedagoga – profesionální komunikace</i>	
Příloha č. 12: <i>Schéma revizního procesu</i>	
VI. KAPITOLA ASISTENT PEDAGOGA	73
Spolupráce v pedagogickém týmu – otázka profesních kompetencí	74
Náplň práce, povaha personální podpory	78
Financování pozice asistenta pedagoga po 1. 1. 2020	81
Kvalifikační předpoklady, studium	83
Příloha č. 13: <i>Dotazník klimatu třídy</i>	
Příloha č. 14: <i>Pomůcka ředitele – dotazník k přijímacímu pohovoru s AP</i>	
Příloha č. 15: <i>Formulář hodnocení asistenta pedagoga učitelem</i>	
Příloha č. 16: <i>Denní záznamy asistenta pedagoga</i>	
Příloha č. 17 📄: <i>Metodika: Jak pracovat s romskými žáky (Příručka pro učitele a asistenty pedagoga)</i>	
Příloha č. 18 📄: <i>Metodika: Spolupráce s vychovatelem – asistentem pedagoga aneb jak ve škole vytvořit tandem</i>	
SEZNAM PŘÍLOH	87

Společné vzdělávání optikou České školní inspekce

Česká školní inspekce zveřejnila 12. 3. 2018 tematickou zprávu (Čj.: ČŠIG-448/18-G24) komentující vybrané aspekty implementace společného vzdělávání v mateřských, základních a středních školách, na základě zjištění z inspekční činnosti realizované podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Inspekční činnost byla provedena v termínu od 2. října 2017 do 31. ledna 2018 v rámci komplexní inspekční činnosti v **323 základních školách**.

Významnou oblast, kterou Česká školní inspekce při inspekční činnosti ve školním roce 2017/2018 zmiňuje, je **administrativní zátěž**, se kterou se školy, školská zařízení i školská poradenská zařízení **v souvislosti s implementací společného vzdělávání** potýkají.

K 30. 9. 2017 navštěvovalo předškolní vzdělávání celkem 14 101 dětí s SVP, tzn. 3,9 % z celkového počtu dětí v předškolním vzdělávání. **Podíl žáků s SVP z celkového počtu žáků v ZŠ se dlouhodobě pohybuje okolo 11 %** (ve školním roce 2017/2018 činilo 11,6 %).

Pozitiva

Kladně inspekce hodnotí, že **až v 97 % základních škol probíhá vzdělávání žáků s SVP v hlavním vzdělávacím proudu**. Ve většině navštívených škol byla žákům s SVP poskytována doporučená podpůrná opatření ve stanovených termínech a ve stanoveném rozsahu.

Z hospitací vyplynulo, že **podpora asistentů pedagoga byla pro žáky s SVP převážně přínosná**. Zejména na 1. stupni základních škol se spolupráce učitelů s asistenty pedagoga **úspěšně v dlouhodobém měřítku daří**. Oproti 2. stupni jsou asistenti pedagoga na 1. stupni častěji zapojováni do přípravy hodin, ve větší míře se podílejí na činnostech ve výuce společně s učitelem, častěji pracují také s ostatními žáky, nejen s žáky s SVP. Celkově můžeme na 1. stupni zaznamenat také vyšší míru přínosu podpory asistenta pedagoga (jak pro žáky s SVP, tak pro ostatní žáky). **Až 92,9 % asistentů pedagoga základních škol působí v běžných třídách**.

V obecném rámci se školám daří získávat podpůrná opatření (například kompenzační pomůcky) levněji a zbylé finanční prostředky využívají pro další formy podpory poskytované dětem a žákům s SVP.

Kvalifikace na pozici asistenta pedagoga – podíl asistentů pedagoga (v %)

Dosažené vzdělání	MŠ	ZŠ	SŠ
<i>Kurz Studium asistenta pedagoga</i>	40,8	43,3	43,8
<i>Kurz Studium pedagogiky</i>	2,1	3,1	0,0
<i>Pedagogický obor na střední škole</i>	15,7	12,9	9,4
<i>Pedagogický obor na vyšší odborné škole</i>	4,7	3,5	0,0
<i>Pedagogický obor na vysoké škole</i>	13,6	19,4	21,9
<i>Pedagogický kurz ČŽV na VŠ</i>	3,1	6,2	6,3
<i>Bez kvalifikace</i>	19,9	11,6	18,8

ZDROJ: Česká školní inspekce: Vybrané aspekty implementace společného vzdělávání v období 1. pololetí školního roku 2017/2018 (Čj.: ČŠIG-448/18-G24)

Nedostatky v doporučení ŠPZ

Česká školní inspekce také upozornila, že v nezanedbatelném podílu případů byla doporučení vydávaná ŠPZ pro vzdělávání žáka ve škole hodnocena jak Českou školní inspekcí, tak samotnými školami jako **nedostatečně podrobná, nedostatečně konkrétní či nedostatečně srozumitelná** na to, aby školy na základě těchto doporučení byly schopny žáka s SVP efektivně vzdělávat.

Společné vzdělávání u nás – aktuální situace

Přehled změn

- **K 1. 9. 2016** skončila účinnost **vyhlášky č. 73/2005 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů, a nabyla účinnosti **vyhláška č. 27/2016 Sb.**, o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
- Zároveň byl novelizován **zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Jako nejzásadnější změny jsou označovány změny ve vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (§ 16, § 16a, § 16b).
- Další legislativní změnou byla **technická novela vyhlášky č. 27/2016 Sb.** Většina změn nabyla účinnosti **od 1. září 2017**, resp. 1. prosince 2017.
- Zatím poslední legislativní změnou je novela vyhlášky č. 27/2016 Sb. ve znění vyhlášky č. 248/2019 Sb., která vstoupí v účinnost 1. 1. 2020.

Vývoj společného vzdělávání v praxi od roku 2016

Zásadní novela školského zákona platná **od 1. 9. 2016** je v době psaní tohoto textu v platnosti již více než 3 roky. Analýza z druhého roku náběhu společného vzdělávání potvrzuje trendy roku prvního. Pojďme si představit nejnovější data z analýzy implementace společného vzdělávání v období **1. 9. 2016 – 30. 9. 2018**.

Zdroj: Hlavní závěry analýzy implementace společného vzdělávání v období 1. 9. 2016 – 30. 9. 2018, projednaná, ale MŠMT dosud nezveřejněná zpráva, kterou na svém webu publikoval bývalý ministr školství prof. Stanislav Štech. [online] [cit. 2019-10-14] Dostupné z: <http://stanislavstech.cz/wp-content/uploads/2019/07/Analy%CC%81za-spolec%CC%8Cne%CC%81ho-vzde%CC%8C%81va%CC%81ni%CC%81-za-obdobi%CC%81-fin-3.pdf>

Podle zprávy se v mezinárodním srovnání potvrdilo, že ČR ne zvolila specifickou, nevyzkoušenou cestu. Český model patří do kategorie **tzv. kompenzačního přístupu** (rodič žádá, stát garantuje, nabízí možnost přezkumu i prostupnost mezi běžným a speciálním školstvím) a nese s sebou rovněž rizika: Přístup založený na identifikaci žáků s SVP vede k tomu, že školy stále spojují jakoukoliv zvýšenou podporu s oficiálním rozhodnutím ŠPZ o identifikaci.

Přínosy novely

Pozitivem novely je tedy **cílená podpora skrze strukturovanou finanční podporu**, která je přehledně vázána na konkrétní podpůrná opatření. Podpora se dostává k širšímu spektru dětí, žáků a studentů. Přes preferenci společného vzdělávání ve školách hlavního vzdělávacího proudu nedošlo k oslabení speciálního školství, které dále poskytuje vzdělávání těm žákům, u kterých se společné vzdělávání nejeví jako vhodné.

Nedostatky novely

Vzhledem k tomu, že se jedná o změnu poměrně zásadní, přináší novela také určitá negativa, ať již v podobě **přetížení školských poradenských zařízení či komplikované administrativy** na straně školských poradenských zařízení i škol. Někdy se liší **interpretace legislativy**, je složité v některých lokalitách naplňovat **doporučení personálních opatření** (především asistenty pedagoga) a učitelé nejsou vždy informováni o nově nastaveném systému fungování podpory, i když i to se za zmíněné 3 roky jistě změnilo.

Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán (IVP) je instrument, který se v českém školství uplatňuje již mnoho let, tedy od doby, kdy se ve školství začalo systematicky pracovat s žáky, kteří mají speciální vzdělávací potřeby. I tento termín prochází svým vývojem a aktuálně je redefinován a navázán nikoliv na typ postižení či diagnózy, ale na potřebu podpůrných opatření. IVP je pak jedním z řady podpůrných opatření, které definuje současná legislativa.

Jak je individuální vzdělávací plán legislativně zakotven?

- IVP zmiňuje Školský zákon 561/2004 Sb., ve znění zákona 82/2016 Sb. Podle § 16 odst. 2, písm. f je vzdělávání podle IVP jedním z podpůrných opatření.
- IVP je dále definován ve vyhlášce 27/2016 Sb., ve znění vyhlášky č. 248/2019 platné od 1. 1. 2019 v § 3 a § 4. součástí přílohy je též formulář IVP.

Poznámka: Pokud se v tomto textu vyskytuje termín „vyhláška“ či vyhláška č. 27/2016 Sb., je tím míněna právě vyhláška č. 27/2016 Sb. ve znění vyhlášky č. 248/2019 Sb. Stejně tak se může pro tento případ v textu objevit „vyhláška č. 27/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů“.

Kdy se vypracovává IVP?

Až ve chvíli, kdy je jeho zpracování doporučeno školským poradenským zařízením (pedagogicko-psychologickou poradnou či speciálněpedagogickým centrem) v rámci formuláře doporučení podpůrných opatření školského poradenského zařízení pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen doporučení ŠPZ), poté co zletilý žák nebo zákonný zástupce žáka udělil ve škole či školském zařízení písemný informovaný souhlas s poskytováním podpůrných opatření (§ 16 odst. 1 vyhlášky 27/2017 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Paragraf 3 odst. 1 doznal po poslední novelizaci **dvou změn**. Zůstává sice podmínka, že IVP se zpracovává na základě doporučení ŠPZ, ale byla vypuštěna část věty, podle níž se IVP vypracovává na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce. Ačkoliv tedy dle tohoto znění není uvedena žádost potřeba, ve formuláři doporučení stvrzuje zletilý žák či zákonný zástupce svým podpisem **žádost o IVP**. Je však vypuštěna možnost, aby se k žádosti vyjádřil negativně (nemůže se vyslovit, že neřádá vypracování IVP), a to z důvodu, že svým podpisem stvrzuje souhlas se všemi potřebnými opatřeními uvedenými v doporučení.

IVP pro žáky nadané a mimořádně nadané

Řídí se § 28 a 29 vyhlášky, přičemž předchozí § 27 definuje **nadaného žáka** pro účely vyhlášky jako žáka, který při „adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech“. Ještě jednou zdůrazňujeme, že se nejedná pouze o žáky intelektově nadané. Tento paragraf definuje také **žáka mimořádně nadaného** jako žáka, „jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech“. Mimořádné nadání zjišťuje ŠPZ ve spolupráci se školou, případně ve spolupráci s odborníkem v příslušném oboru, jeho posudek poskytne žák či zákonný zástupce.

IVP pro nadané a mimořádně nadané žáky, stejně jako u žáků s SVP, vychází z ŠVP školy, závěrů psychologického a speciálněpedagogického vyšetření a vyjádření zletilého žáka či zákonného zástupce, rovněž se zpracovává bez zbytečného odkladu **nejdéle do jednoho měsíce** od doby, kdy škola obdržela doporučení. Přesný výčet položek IVP pro nadané žáky uvádí § 28 odst. 3 školského zákona.

U mimořádného intelektového nadání je třeba umožnit **obohacování učiva nad rámec předmětů a vzdělávacích oblastí ŠVP** s cílem učivo prohloubit, rozšířit a obohatit o informace, stimulovat procesy objevování a vyhledávání dalších souvislostí a vazeb.

Časté pochybení

O vzdělávání žáků nadaných se v poslední době začíná poměrně hodně mluvit, přímá intervence v jejich prospěch se však často nerealizuje ve smyslu výše uvedeného, ale žákovi se buď zadá větší množství práce, nebo se aktivity nad rámec vybírají spíše náhodně, tedy nesystematicky.

Právě IVP by měl umožnit **promyšlenější definování obsahů výuky, používaných metod práce a pomůcek** a definování takových organizačních forem vzdělávání, které budou odpovídat vzdělávacím potřebám žáka (individualizované vzdělávání mimo třídu ve škole s jasně definovanými úkoly, vzdělávání realizované ve vyšších ročnících, ve skupinách, s možnostmi propojení v rámci internetových e-learningových kurzů pořádaných v oblasti nadání žáka apod., v rámci stáží v jiné škole atd.).

Častá pochybení

V některých školách bývá praxí, že IVP vytváří téměř výhradně školní speciální pedagog, případně psycholog, ve snaze ulevit učitelům v jejich práci, takový postup ale není efektivní. Opatření uvedená v IVP se týkají často pedagogických procesů, které probíhají přímo ve vyučování, kde není tento odborník přítomen. Dále se opatření týkají také úprav obsahů a výstupů v jednotlivých předmětech, ve kterých již výše zmiňovaní pracovníci nejsou odborníky. Jejich role je velmi důležitá v oblasti speciálněpedagogické a psychologické diagnostiky, ze které vycházejí při návrhu vhodných podpůrných opatření, mohou výborně plnit též funkci koordinační, revizní, ale tato role je pouze dílčí, participační. Rizikem výhradního vypracování IVP těmito pracovníky je pak formálnost IVP, se kterým se nepracuje jako s živým dokumentem, ale slouží pouze jako materiál pro případnou kontrolu.

- **Zákonný zástupce žáka, žák:** jejich spolupráce na vytváření IVP je též zakotvena v § 3 odst. 3 vyhlášky, přitom na spolupráci s nimi se často zapomíná, případně nemusí být vyhodnocena školou jako žádoucí. Rodiče mohou prosazovat nereálné požadavky, učitelé zas mohou být méně ochotní naslouchat názorům rodičů. Žákovi, resp. rodiči bývá předkládán již vypracovaný IVP k podpisu. Míra spolupráce bude určitě závislá též na věku a konkrétních obtížích a vzdělávacích potřebách žáka, ale nesmíme opomenout, že zákonný zástupce či přímo žák sám může mít k podobě IVP relevantní připomínky, které mohou prospět funkčnosti celého nastavení jednotlivých podpor. K rodiči je vhodné přistupovat jako k expertovi na jeho vlastní dítě a samotný žák má být konzultací nad podobou IVP veden k přijetí spoluzodpovědnosti za své vzdělávání. Typickým příkladem, kdy je velmi vhodné využívat zkušeností rodičů při zpracovávání IVP, je stanovování podpor pro žáky s poruchou autistického spektra, kdy rodiče dobře identifikují jednak problémové situace a mají též zkušenost s jejich řešením (jak v dané situaci postupovat, čeho se vyvarovat, jak problémům předcházet).

Je možné IVP upravovat?

Podle § 3 odst. 2 vyhlášky je IVP závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka, vychází z ŠVP a je součástí dokumentace ve školní matrice. Podle odst. 5 však **může být IVP v průběhu celého školního roku doplňován a upravován**. Větší zásahy lze realizovat aktualizací celého IVP, při dílčích úpravách a doplnění lze vypracovat dodatek k IVP. **Úpravy jsou pak opět stvrzeny podpisy.**

Česká školní inspekce a oblast speciálních vzdělávacích potřeb

Odhalte případné rezervy pomocí následujících checklistů.

V obecném měřítku ČŠI sleduje a hodnotí v problematice společného vzdělávání následující:

Identifikuje škola děti s SVP?

- Má vaše škola efektivně nastavený systém diagnostiky žáků s SVP?
- Jsou se systémem pedagogické diagnostiky dostatečně seznámeni a ztotožnění všichni pedagogové, včetně asistentů pedagoga?
- Dokáže váš systém diagnostiky odhalit speciální vzdělávací potřeby?
- Jsou se systémem diagnostiky seznámeni zákonní zástupci?
- Probíhá ve vaší škole nějaká forma spolupráce se školským poradenským zařízením (např. depistáže)?
- Spolupracuje vaše škola s jiným zařízením (raná péče) apod.?

Vytváří škola podmínky pro úspěšný rozvoj dětí s SVP?

- Daří se vám uplatňovat individuální přístup a reagovat na specifické potřeby žáka?
- Spolupracuje vaše škola – pedagogové – se zákonnými zástupci žáků?
- Má vaše škola nastaveny mechanismy pro úspěšné začlenění žáka s SVP? Jaké?
- Je v systému, plánu DVPP (dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků) zohledněna nutnost rozvoje kompetencí pedagogických pracovníků v rovině speciálněpedagogických disciplín?
- Je vaše škola při vytváření podmínek v součinnosti se školským poradenským zařízením?

Pohovor s rodiči může být užitečný pro získání zásadních informací, které usnadní adaptaci žáka s SVP a pomohou předejít řadě problémových situací. Pohovoru by se měli účastnit pedagogové kmenové třídy, ředitel/ka školy, školní speciální pedagog, školní psycholog (pokud je součástí školy či školního poradenského pracoviště) a rodiče, případně asistent pedagoga či osobní asistent.

Užitečné otázky, na které je dobré znát odpověď:

- Navštěvovalo už dítě jinou základní školu či kolektiv dětí?
- Rozvíjejí rodiče žáka jeho schopnosti v rámci volnočasových aktivit?
- Jak rodiče obecně vnímají socializaci žáka?
- Jaké významně pozitivní rysy chování, které by chtěli sdělit škole, rodiče u žáka zaznamenávají?
- Jsou rizikové projevy chování, na které by rodiče chtěli upozornit? Případně jak lze předcházet situacím, které by problémové chování mohly vyvolat?
- Existují zásadní skutečnosti spojené se zdravotním stavem žáka, které by rodiče chtěli škole sdělit?

Chcete navázat dobrý kontakt s rodiči?

Prioritou prvotní komunikace a spolupráce je, aby se rodiče žáka cítili ve škole bezpečně.

Chcete vyjednávat?

Pracujte na tom, aby obě strany něco získaly (dostatek času, vhodný vyjednávací prostor, dobrá příprava) rovněž musíte vědět, co každá ze stran považuje sama pro sebe za maximum.

Řešení otázky tzv. revize

Řešení otázky tzv. revize nalezneme zakotvené v § 16b zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Revize je nástrojem společného vzdělávání směřujícím k možnosti odvolání v situacích, kdy žák, student, zákonný zástupce, případně škola nejsou spokojeni s výsledky procesu diagnostiky školského poradenského zařízení. Dítě, žák, student nebo zákonný zástupce mají možnost **do 30 dnů** ode dne, kdy obdrží zprávu či doporučení školského poradenského zařízení, požádat o provedení tzv. revize. Zprávu vždy obdrží dítě, žák či student. Doporučení bývá odesíláno škole.

Žadatel o revizi může **vyjádřit nesouhlas či svou pochybnost** například ohledně závěrů zprávy z vyšetření, oblasti posouzení speciálních vzdělávacích potřeb nebo třeba ohledně doporučení podpůrných opatření. Nutno dodat, že revizi může využít také orgán veřejné moci, který v předchozích krocích stanovil svým rozhodnutím zákonnému zástupci dítěte, žáka nebo studenta povinnost využít odbornou poradenskou pomoc ve školském poradenském zařízení. Dalším orgánem, jenž může využívat nástroje revize, je Česká školní inspekce.

Revizním orgánem je v České republice **Národní ústav pro vzdělávání**. Podání musí obsahovat označení revizní právnické osoby, které je určeno. Revizním pracovištěm je NÚV, sekce III, pracoviště Novoborská 372/8, Praha 9 – Střížkov, 190 00. V součtu má celkem **60 dnů po obdržení žádosti**, aby proces revize zahájil, prověřil a také zakončil s konkrétními závěry. Ten probíhá na pracovišti ŠPZ, které zprávu a doporučení vystavilo.

Doporučuje se k žádosti doplnit informace, jaký je důvod k revizi, informace o pracovišti, jež zprávu či doporučení vydalo, a doložit příslušnou dokumentaci. Žádost obsahuje kopie dokumentů, které byly poskytnuty školskému poradenskému zařízení při zahájení poradenské služby a tvořily podklad pro vydání zprávy či doporučení. **Doložení dokumentů**, jež budou předmětem revize, představuje **nezbytnou podmínku zahájení revize**.

Ze žádosti musí být zcela jasné, **kdo ji předkládá, které věci se týká, co se navrhuje a o co se žádá**. Fyzická osoba uvede v podání jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu, popřípadě jinou adresu pro doručování. Kvůli usnadnění průběhu revizního šetření by měla žádost obsahovat i kontaktní údaje žadatele.

Problematika medikace a zdravotnických úkonů ve školách

Žák s diabetem ve škole a třídě

V případě přijetí žáka s diabetem do školy je zcela nezbytná velmi blízká komunikace zákonných zástupců a školy. Onemocnění dítěte **musí být zohledněno**. Není možné, aby škola argumentovala, že není schopna dítěti s diabetem zajistit možnost vzdělávat se.

O přítomnosti dítěte s diabetem musejí být **informováni všichni zaměstnanci školy**, tedy provozní i pedagogičtí pracovníci. Každý pedagogický pracovník, který má žáka s diabetem ve třídě, musí být seznámen se základními informacemi o cukrovce, mít informace o poskytnutí první pomoci žákovi, o rizicích vyplývajících z onemocnění například při sportovních aktivitách a o skutečnosti, že **primární zodpovědnost** za onemocnění, péči a naprostou součinnost **mají zákonní zástupci dítěte**.

V pedagogické praxi se často setkáváme s tím, že dlouhodobá nekonceptnost řešení problematiky a neschopnost meziresortní spolupráce ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a ministerstva zdravotnictví staví pedagogické pracovníky do nepříjemné situace. Do budoucna se budou vlivem inkluzivního vzdělávání a nárůstu chronických onemocnění ve většinové populaci **zvyšovat požadavky na podávání medikace** a na úkony, jež řadíme do kategorie zdravotnických.

Problematická legislativa

V problematice jakékoliv medikace a zdravotnických úkonů v praxi škol a školských zařízení panuje dlouhodobý nesoulad v oblasti legislativy. Jinak na ni nahlíží resort školství, jinak resort zdravotnictví a samozřejmě jinak občanský zákoník.

Žádný pedagogický pracovník (včetně asistenta pedagoga) nemůže být nucen aplikovat žákovi inzulín. **Pedagogický pracovník není zdravotnickým**. Tudíž mu povinnost zdravotnického úkonu, kam manipulace se zdravotnickým materiálem jednoznačně patří, ani nelze zařadit do náplně práce.

V souladu se zněním § 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), platí následující: Podle jeho § 11 lze zdravotní služby poskytovat pouze prostřednictvím osob způsobilých k výkonu zdravotnického povolání nebo k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotních služeb. **Pedagogický pracovník není zdravotnickým pracovníkem** a uvedenou podmínku nespĺňuje.

- Všichni zaměstnanci musejí být seznámeni s riziky mimořádného stavu přesahujícího „běžný“ stav žáka.
- Stravování dítěte může znamenat řadu úprav: některá jídla může mít žák vyřazena z jídelníčku či omezena.
- Rodiče (zákonní zástupci) či jiné osoby, které je možné v případě nutnosti kontaktovat, **musejí být k dispozici na telefonu.**

Nelze jednoznačně stanovit konkrétní postup spolupráce rodiny a školy tak, aby nebyl ohrožen žák ani pedagogický pracovník, protože každé dítě je zcela individuální, a zdravotní stav i průběh onemocnění se mohou u dětí lišit. V zásadě se doporučuje **hovořit v rámci spolupráce rodiny a školy o následujících otázkách:**

- Je možné měřit glykemii zákonným zástupcem (rodičem) a aplikovat inzulin rodičem v prostředí školy? Za jakých podmínek?
- Je možné měřit glykemii jinou osobou, pověřenou zákonným zástupcem, a aplikovat inzulin rodičem v prostředí školy? Za jakých podmínek?
- Je možné tuto péči zajistit externím zdravotnickým pracovníkem, například tzv. terénní zdravotní sestrou? Za jakých podmínek?
- Není zaměstnancem školy osoba, která by splňovala požadavky zákona o zdravotních službách? V takovém případě je možné, aby veškeré úkony zajistila zcela bez legislativních „kotrmelců“.

Pamatujte:

- Obecně se nedoporučuje ponechat měření glykemie a aplikaci inzulinu na samotném dítěti, pokud je mladší 6 let, přestože v domácích podmínkách tomu tak může být.
- Je vhodné nastavit písemnou smlouvu (dohodu) o spolupráci mezi rodiči (zákonnými zástupci) žáka a školou.
- Zákonní zástupci by měli školu prostřednictvím ředitele/ředitelky požádat o spolupráci písemně.
- Postup školy při požadavku zákonného zástupce žáka na úkon spadající do kategorie zdravotnických je vhodné zapracovat do školního řádu.

Spolupráce AP a učitele – předcházení konfliktům a krizové situace

Jako krizovou situaci v komunikaci můžeme označit **dlouhodobě neřešený problém či nedostatek informací v pedagogickém týmu**. Informace, které k členům týmu přicházejí, mohou přinášet změny v již zaběhnutém systému školy, v definovaných pravidlech či nečekaný obsah. Někteří mohou vnímat situaci jako ohrožující. Každý jedinec má svou představu, pohled na realitu, a proto je odlišné vnímání zcela přirozené.

Pedagogická praxe přináší mnoho zátěžových situací, ale velkým deficitem stále zůstává včasné neřešení problémů. I škola s dobře řízeným a sehraným týmem se může kdykoliv dostat do fáze, kdy vznikají konflikty mezi jejími členy. Poté záleží, jak rychle se daný problém vyřeší a jakým způsobem se k řešení postaví vedení školy.

Krizovým situacím spojeným s komunikací v pedagogickém týmu **se nelze úplně vyhnout**. Zvýšené riziko platí hlavně pro velké organizace s větším počtem zaměstnanců. Jako efektivní se však jeví **včasná prevence a vzájemná zpětná vazba** mezi jejími členy. Lze tak účinně řešit vznikající krize již v počátku. Zejména vedoucí pracovník by měl hledat **otevřenou komunikaci ve vztahu k podřízeným**.

Doporučení pro krizové situace – konflikty mezi pedagogy (předcházení přímému konfliktu):

- Není vhodné:
  - řešit situaci ve stresu;
  - rozhodovat se v daném okamžiku o zásadních věcech (pokud to není nezbytně nutné).
- Je vhodné:
  - přemýšlet, zda má cenu v dané vyhocené chvíli situaci nějak zásadně řešit;
  - v krizových situacích jednat věcně, konkrétně, bez emocí.

Principy hodnoticích pohovorů jako nástroj efektivní spolupráce v týmu učitele a AP

Hodnoticí pohovor patří mezi základní metody hodnocení v organizaci. Lze jej definovat jako **otevřený rozhovor mezi hodnotitelem a hodnoceným**. Vždy musí mít předem stanovenou strukturu. Prioritně by měl napomáhat vyjasnění vzájemných očekávání, cílů, kompetencí, poskytnutí zpětné vazby nebo například pracovních podmínek. Svou koncepcí se stává účinným nástrojem spolupráce mezi učitelem a asistentem pedagoga.

V obecné míře lze říci, že hodnocení v systému školství patří mezi nejméně oblíbené činnosti pedagogických pracovníků. Velmi často jde o rizikový faktor ovlivňující další komunikaci a spolupráci. Jedná se o **nezbytný a nutný prvek spolupráce asistenta pedagoga a učitele**, dalšího potenciálu spolupráce pedagogického týmu a organizace

Náplň práce, povaha personální podpory

Personální podpora

V současném systému zahrnují podpůrná **opatření ve 3. stupni** využívání asistenta pedagoga, využívání dalších pedagogických pracovníků, a to zejména školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, pokud ve škole pracuje. Je-li počet žáků vyšší a není možné třídu dělit, může škola rozšířit asistenční podporu nebo lze výuku doplnit o přítomnost dalšího pedagoga. Podpora se specifikuje podle požadavků na podporu pedagogické práce s žákem ve výuce, na podporu pohybu, orientace v prostoru, komunikace a sebeobsluhy.

Charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáků vyžaduje činnost asistenta pedagoga vymezenou v § 5 odst. 4 vyhlášky při jejich vzdělávání. Jeho přítomnost přitom není nezbytná po celou dobu vzdělávacího procesu, může tak být využíván i pro další žáky s obdobnou potřebou tohoto podpůrného opatření.

Rozsah podpory se stanovuje podle náročnosti podpory na skupinu žáků nebo na jednoho žáka, není-li ve třídě více žáků s potřebou činnosti asistenta pedagoga. Speciální vzdělávací potřeby žáků, pro jejichž vzdělávání je nezbytná podpora pedagoga asistentem pedagoga, nemusejí být stejného druhu.

Rozsah podpory týdně:

- 9 hodin přímé pedagogické činnosti;
- 14 hodin přímé pedagogické činnosti;
- 18 hodin přímé pedagogické činnosti;
- 23 hodin přímé pedagogické činnosti;
- 27 hodin přímé pedagogické činnosti.

Rozsah potřeby přímé pedagogické činnosti doporučí školské poradenské zařízení, tj. pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálněpedagogické centrum. Jestliže potřeba neodpovídá přesně možnostem rozsahu podpory týdně podle přílohy vyhlášky, doporučí ŠPZ tu z možností rozsahu podpory týdně, která je svým rozsahem nejbližší vyšší. **Konkrétní rozsah práce související s přímou pedagogickou činností však školské poradenské zařízení neurčuje.**

Také podpůrná **opatření 4. stupně** umožňují podporu pedagogického pracovníka a současně žáka v případech, kdy je proces vzdělávání znesnadněn obtížemi žáka, které vyžadují další osobu k podpoře vzdělávacího procesu. Umožňuje využívání podpůrného opatření asistenta pedagoga, dalších pedagogických pracovníků, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící, školního psychologa a školního speciálního pedagoga.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1:** Plán pedagogické podpory (žákyně ve 2. třídě, obtíže především v matematice, dále dílčí obtíže v osvojování čtení a psaní)
- Příloha č. 2:** Plán pedagogické podpory (žák v 8. třídě, výukové problémy následkem delší nepřítomnosti, menší zájem o školní práci, nenošení pomůcek a domácích úkolů)
- Příloha č. 3:** Plán pedagogické podpory (žákyně ve 2. třídě, OMJ, riziko dys, nenošení pomůcek)
- Příloha č. 4:** Individuální vzdělávací plán (žák 1. třídy s dysfázií, ADD a grafomotorickými obtížemi)
- Příloha č. 5:** Individuální vzdělávací plán (žák 9. třídy s dvojitou výjimečností (PAS a mimořádné nadání))
- Příloha č. 6:** Individuální vzdělávací plán (žák 3. třídy s vývojovou dyskalkulií)
- Příloha č. 7:** Individuální vzdělávací plán (žák 3. třídy s vývojovou dyslexií těžšího stupně)
- Příloha č. 8** : Plán hlavních úkolů České školní inspekce na šk. r. 2019/2020
- Příloha č. 9** : Rovný přístup ke vzdělávání v České republice: situace a doporučení
- Příloha č. 10** : Typologie problémových rodičů
- Příloha č. 11** : Profesionální kompetence pedagoga – profesionální komunikace
- Příloha č. 12:** Schéma revizního procesu
- Příloha č. 13:** Dotazník klimatu třídy
- Příloha č. 14:** Pomůcka ředitele – dotazník k přijímacímu pohovoru s AP
- Příloha č. 15:** Formulář hodnocení asistenta pedagoga učitelem
- Příloha č. 16:** Denní záznamy asistenta pedagoga
- Příloha č. 17** : Metodika: Jak pracovat s romskými žáky (Příručka pro učitele a asistenty pedagoga) pouze elektronicky ikonka
- Příloha č. 18** : Metodika: Spolupráce s vychovatelem – asistentem pedagoga aneb jak ve škole vytvořit tandem